

Chạy đua vaccine: Thực trạng toàn cầu và bài toán cho Việt Nam

11:22 | 11/06/2021

Cuộc chạy đua chống lại COVID-19 trên toàn cầu cho thấy, những lợi thế về kinh tế, khoa học, dân số vẫn chưa đủ để chiến thắng được dịch bệnh, mà cần ở đó sự đồng lòng của người dân và chính phủ.

Ngày 5/6, Quỹ Vaccine phòng chống COVID-19 đã được Chính phủ thành lập, kêu gọi toàn dân ủng hộ và đã nhận được sự hưởng ứng nhiệt tình của người dân trên khắp cả nước. Dù vậy, tài chính không phải là vấn đề duy nhất trong cuộc chạy đua vaccine phòng chống COVID-19.

Tới nay, có ít nhất 199 quốc gia bắt đầu chiến dịch tiêm phòng, nhưng chiến dịch tiêm phòng trên thế giới còn gặp nhiều khó khăn

Tiến trình tiêm phòng vaccine trên thế giới

Trong hai năm qua, đại dịch COVID-19 không chỉ cướp đi nhiều sinh mạng, mà còn ảnh hưởng sâu sắc đến công ăn việc làm của hàng triệu người khác. Tới ngày 08/09/2021, có khoảng 174 triệu ca nhiễm và 3,75 triệu ca tử vong trên toàn thế giới. Nền kinh tế toàn cầu đã giảm đi 3,5% chỉ trong năm 2020, và 114 triệu người mất việc làm.

Vì hệ quả sâu rộng của đại dịch, rất nhiều quốc gia bước vào cuộc đua phát triển vaccine phòng chống COVID-19. Chỉ trong một năm kể từ khi Tổ chức Y tế thế giới (WHO) tuyên bố COVID-19 là đại dịch toàn cầu (tháng 3 năm 2020), số tiền mà Hoa Kỳ, Đức, Anh và Liên minh châu Âu đã tài trợ vào việc phát triển và nghiên cứu vaccine lần lượt là 2,23 tỷ USD; 1,51 tỷ USD; 500 triệu USD và 327 triệu USD. Kết quả là, Vương quốc Anh là quốc gia đầu tiên phê duyệt việc sử dụng vaccine và chiến dịch tiêm phòng đại trà vào ngày 8 tháng 12 năm 2020, tức chưa đầy 9 tháng.

Nếu thời gian trung bình để phát triển vaccine thông thường tính theo năm (ví dụ mất 28 năm phát triển vaccine varicella), thì con số của vaccine COVID-19 thật đáng kinh ngạc. Sau đó, nhiều quốc gia cũng đã thử nghiệm và phê duyệt một số loại vaccine cho chiến dịch tiêm phòng đại trà. Tới nay, có ít nhất 199 quốc gia bắt đầu chiến dịch tiêm phòng, nhưng chiến dịch tiêm phòng trên thế giới còn gặp nhiều khó khăn. Bảng dưới đây ghi lại một số thông tin liên quan đến tiến trình tiêm phòng đại trà ở một số quốc gia.

Bảng 1: Tiến trình tiêm phòng toàn dân ở một số quốc gia

Tiêm phòng toàn dân, thực trạng quốc tế và bài toán cho Việt Nam

Từ một vài số liệu đơn giản bên trên có thể thấy một số yếu tố thúc đẩy hoặc cản trở tốc độ tiêm phòng toàn dân. Số lượng ca nhiễm cao có thể thúc đẩy các chính phủ đẩy nhanh quá trình tiêm phòng vaccine, đặc biệt tại Hoa Kỳ, Anh và Malaysia. Anh và Mỹ dẫn đầu về số ca tử vong và ca nhiễm, nên hiện nay cũng có số lượng người tiêm phòng cao nhất (trên 40% dân số đã được tiêm đủ liều vaccine). Số lượng ca nhiễm và tử vong của Malaysia (622086 ca nhiễm, 3460 ca tử vong) cao hơn rất nhiều so với hai quốc gia Bắc Âu là Đan Mạch (286489 ca, 2518 ca tử vong) và Na Uy (126817 ca nhiễm, 785 ca tử vong) nên dù bắt đầu tiêm phòng chậm hơn thì số lượng liều vaccine đã tiêm và số người đã tiêm đủ số liều không chênh lệch quá nhiều.

TS. Vương Quân Hoàng

Tại Việt Nam, sự kiện quyết chiến thắng đại dịch Covid với việc tiêm phòng vaccine quy mô quốc gia có ý nghĩa quyết định đối với sự nghiệp phát triển kinh tế, xây dựng đất nước theo chủ trương chiến lược của Đại hội Đảng XIII. Và như thế, có thể xem đây như một mốc lịch sử đáng nhớ.

Nếu so sánh New Zealand và Malaysia, thời điểm bắt đầu tiêm vaccine của hai quốc gia này đều diễn ra vào tháng 2 năm nay, phần trăm dân số đã được tiêm đủ liều không khác nhau nhiều (New Zealand là 4,7% và Malaysia là 3,5%). Tuy nhiên, New Zealand lại có dân số chỉ khoảng 4,9 triệu dân, tức 1/6 lượng dân số Malaysia (31,9 triệu dân), thêm nữa số lượng ca nhiễm không nhiều (26 ca tử vong, 2692 ca nhiễm,) lại có tiềm lực kinh tế và chi tiêu cho y tế dồi dào hơn, nên New Zealand có thể có nhiều thuận lợi hơn trong chiến dịch tiêm phòng đại trà. Ngược lại, các đặc điểm đó lại có thể là bất lợi với Malaysia.

Sức mạnh kinh tế - chính trị và khoa học-công nghệ đem lại những lợi thế lớn trong cuộc đua phòng chống COVID-19, đặc biệt là việc tiếp cận với nguồn cung vaccine. Các vaccine hàng đầu hiện nay đều được phát triển ở các quốc gia lớn,

như Hoa Kỳ và các quốc gia châu Âu như Đức, Anh, Thuỵ Điển. Đây đều là các quốc gia có nền kinh tế phát triển nhất thế giới.

Hơn nữa, theo số liệu năm 2018, chi tiêu dành cho y tế ở các quốc gia trên đều cao hơn hẳn so với các quốc gia khác. Đây là ưu thế lớn trong tình hình nguồn cung vaccine khan hiếm hiện nay vì ngay cả các quốc gia lớn cũng chưa chắc đã nhận được số lượng liều vaccine theo yêu cầu. Mới đây, Ủy ban Châu Âu đang chuẩn bị tư liệu pháp lý để kiện Công ty AstraZeneca, bên phát triển và phân phối vaccine Oxford-AstraZeneca, với lý do không cung cấp đủ số liều vaccine. Thiếu vaccine không phải là lý do duy nhất làm chậm lại quá trình. Các hoài nghi về hiệu quả và lo lắng về phản ứng phụ cũng là yếu tố khiến nhiều người từ chối tiêm vaccine.

Việt Nam bắt đầu tiến hành tiêm muộn hơn so với nhiều quốc gia được liệt kê ở trên, và Chính phủ mới thông qua nghị quyết mua vaccine chưa đầy một tháng. Ngoài ra, Việt Nam còn có dân số đông (96 triệu dân) và chi tiêu cho sức khoẻ hạn chế hơn nhiều nền kinh tế khác (5,9% GDP năm 2018). Thêm vào đó, vì yêu cầu "tiêm đến đâu an toàn đến đó", sự thận trọng với vaccine mới, đảm bảo tính an toàn cho người được tiêm nên các địa điểm tổ chức tiêm vaccine cũng triển khai thận trọng hơn, dù không để liều vaccine nào bị lãng phí do quá hạn. Đây là những bài toán khó cho Việt Nam trong cuộc chạy đua vaccine trên toàn cầu.

Bảng 2: Tỷ lệ dân số đã tiêm đủ liều vaccine

Nguồn: https://ourworldindata.org/covid-vaccinations

Chính phủ quyết liệt hành động, người dân đồng tâm chống dịch

Dù tổ chức tiêm phòng chậm hơn, số ca nhiễm và tử vong ở Việt Nam lại thấp hơn hẳn, với 9027 ca nhiễm và 53 ca tử vong (ngày 05/06/2021). Lý do Việt Nam có thể kiểm soát tốt dịch bệnh là ở hành động nhanh chóng, kịp thời và quyết liệt của Chính phủ cùng với sự hợp tác, sự ủng hộ của người dân với các yêu cầu phòng chống dịch COVID-19 mà Chính phủ đưa ra, cũng như các cơ quan ở những tuyến đầu chống dịch. Nhìn vào con số 4.100 tỷ đồng quyên góp Quỹ vaccine thu trong chưa đầy 4 ngày, có thể thấy được sự đồng lòng của toàn dân trong việc hợp tác với Chính phủ phòng chống COVID-19. Một số nghiên cứu đã chỉ ra, đây là kết quả về sự minh bạch về thông tin, hiệu ứng kết hợp giữa khoa học và truyền thông ở Việt Nam giúp người dân có niềm tin tưởng và ủng hộ hành động của chính phủ [13] và khoa học [14].

Thủ tướng Chính phủ Phạm Minh Chính trong phiên họp tổng kết điều hành Chính phủ ngày 31/5/2021 đã minh bạch chiến lược vaccine của Việt Nam, đó là tiếp cần nguồn cung vaccine đa dạng, đẩy nhanh nghiên cứu vaccine và tìm phương án tiếp nhận chuyển giao công nghệ vaccine từ nước ngoài. Tầm nhìn ở đây là có thể chủ động tiêm phòng vaccine trên toàn quốc với mức giá phải chăng. Thủ tướng cũng nhấn mạnh vai trò kết hợp của các ban, ngành trong chiến lược vaccine và tầm quan trọng của việc người dân hợp tác với chính phủ trong những ngày khó khăn, từ đó kêu gọi sự đoàn kết của nhân dân và chính phủ ở Việt Nam, vốn là lợi thế đã được chứng minh từ lịch sử [15]. Quan điểm đưa ra định hướng chiến lược của Chính phủ về phòng chống dịch COVID-19. Về sự kiện toàn quốc cùng chiến đấu chống COVID-19, TS. Vương Quân Hoàng (Trung tâm Nghiên cứu Xã hội Liên ngành, Đại học Phenikaa) nhận định:

"Sự kiện quyết chiến thắng công cuộc chống đại dịch Covid với việc tiêm phòng vaccine quy mô quốc gia có ý nghĩa quyết định đối với sự nghiệp phát triển kinh tế, xây dựng đất nước những năm tới, theo chủ trương chiến lược của Đại hội Đảng XIII. Và như thế, có thể xem đây như một mốc lịch sử đáng nhớ".

Trong cuộc đua cam go chống lại COVID-19, có thể thấy những lợi thế về kinh tế, khoa học, dân số vẫn chưa đủ để chiến thắng được dịch bệnh COVID-19, mà cần ở đó sự đồng lòng của người dân và chính phủ. Nhìn vào con số ủng hộ quỹ phòng dịch, các hành động hảo tâm với nhân dân vùng dịch và sự kết hợp với các yêu cầu phòng chống dịch COVID-19 "5K + vaccine" hiện nay ở nước ta, chúng ta hoàn toàn có thể tin rằng chúng ta sẽ có thể chiến thắng được đại dịch và từng bước phục hồi, phát triển kinh tế sau đại dịch./.

Tài liệu tham khảo:

[1] Our World in Data. (2021). ***COVID-19 Data Explorer,*** truy cập từ: https://ourworldindata.org/explorers/coronavirus-data-explorer?zoomToSelection=true&time=2020-03-01..latest&country=USA~GBR~CAN~DEU~ITA~IND®ion=World&pickerMetric=location&pickerSort=asc&Interval=7-day+rolling+average&Align+outbreaks=false&Relative+to+Population=true&Metric=Confirmed+cases

[2] Google News. (2021). ***Coronavirus (COVID-19),*** truy cập từ: https://news.google.com/covid19/map?hl=en-US&state=7&mid=%2Fm%2F0d0vqn&gl=US&ceid=US%3Aen

[3] NBC News. (n.d.) Dec. ***14 Coronavirus updates: First federally approved vaccine administered,*** truy cập từ: https://www.nbcnews.com/news/us-news/blog/covid-19-coronavirus-vaccine-hospitals-warp-speed-n1251068

[4] Norwegian Institute of Public Health. (2021). ***Coronavirus vaccination – statistics,*** truy cập từ: https://www.fhi.no/en/id/vaccines/coronavirus-immunisation-programme/coronavirus-vaccination---statistic/

[5] Ritzau. (2021). 79-year-old man first to get Covid-19 vaccine in Denmark. ***The Local dk, t***ruy cập từ: https://www.thelocal.dk/20201227/79-year-old-man-first-to-get-covid-19-vaccine-in-denmark/

[6] Swedish Government. (2020). ***Covid-19 vaccination begins on 27 December,*** truy cập từ: https://www.krisinformation.se/en/news/2020/december/vaccination-27-december

[7] ABC News. (2021). ***New Zealand to start coronavirus vaccinations on February 20,*** truy cập từ: https://www.abc.net.au/news/2021-02-12/nz-to-start-coronavirus-vaccinations-february-20/13148442

[8] NIKKEI Asia. (2020). ***Singapore starts Pfizer COVID vaccinations with health workers,*** truy cập từ: https://asia.nikkei.com/Spotlight/Coronavirus/Singapore-starts-Pfizer-COVID-vaccinations-with-health-workers

[9] VTV. (2021). ***Người Việt Nam đầu tiên tiêm vaccine COVID-19: Không có gì phải lo sợ (The first vaccinated Vietnamese: We don't have to worry),*** truy cập từ: https://vtv.vn/video/nguoi-viet-nam-dau-tien-tiem-vaccine-covid-19-khong-co-gi-phai-lo-so-489151.htm

[10] Anand, R. (2021). PM Muhyiddin receives first Covid-19 vaccine as Malaysia kicks off mass inoculation campaign. ***The Straits Times, t***ruy cập từ: https://www.straitstimes.com/asia/se-asia/pm-muhyiddin-receives-first-covid-19-vaccine-as-malaysia-kicks-off-mass-inoculation

[11] BBC News. (2020). ***Covid-19 vaccine: First person receives Pfizer jab in UK,*** truy cập từ: https://www.bbc.com/news/uk-55227325

[12] The World Bank Data. (n.d.). ***Current health expenditure (% of GDP),*** truy cập từ: https://data.worldbank.org/indicator/SH.XPD.CHEX.GD.ZS?locations=VN-SE-DK

[13] La, V. P., et al. (2020). Policy response, social media and science journalism for the sustainability of the public health system amid the COVID-19 outbreak: the Vietnam lessons. ***Sustainability,*** 12(7), 2931.

[14] Vuong, Q. H. (2018). The (ir) rational consideration of the cost of science in transition economies. ***Nature Human Behaviour,*** 2(1), 5-5.

[15] Chính, P. M., & Hoàng, V. Q. (2009). Kinh tế Việt Nam: Thăng trầm và đột phá, Nxb Chính trị quốc gia-Sự thật.

[16] Ho, M. T. & Nguyen, T. T. H. (2021). ***Quỹ Vaccine phòng chống Covid-19: Một mốc lịch sử kinh tế đương đại.*** Khoa học và Phát triển. URL: https://khoahocphattrien.vn/chinh-sach/quy-vaccine-phong-chong-covid19-mot-moc-lich-su-kinh-te-duong-dai/20210607094347516p1c785.htm./.

Hồ Mạnh Toàn, Nguyễn Thanh Thanh Huyền, Trung tâm ISR, Trường đại học Phenikaa

URL: https://kinhtevadubao.vn/chay-dua-vaccine-thuc-trang-toan-cau-va-bai-toan-cho-viet-nam-17470.html